

‘Babalık Deneyimleri’nde Erkekliklerin Değiş(mey)en Yüzü: Blogger Babaların Anlatıları Üzerinden Bir Analiz

(Un)Changing Face of Manhood(s) in ‘Fatherhood Experiences’: An Analysis of Blogger Fathers’ Narrations

Gülhan DEMİRİZ*
Benan Havva BARAN**

Öz

Babanın aile içerisindeki varlığının ve rollerinin önemi, “doğru erkek” olarak hegemonik erkeklik değerlerinin aktarılmasında somutlanmaktadır. Bu nedenle ‘babalık’; eril toplumsal düzen ve cinsiyet rejimleri içerisinde hegemonik erkeklik idealinin yeniden üretilmesinde, erkeklik deneyimlerinin aktarılmasında ve erkek özneliğinin inşasında önemli bir kesişim alanında durmaktadır. Feminist tartışmalar ve eleştirel erkeklik çalışmaları çerçevesinde günümüzde “erkekliklerin bir değişimde mi yoksa bir krizde mi olduğu” tartışmalarından beslenerek hegemonik erkeklik ve idealinin çoklu/farklı görünümüleri olabileceği yaklaşımını benimseyen bu çalışmanın temel aksını; günümüzde erkekliklerin değişen yönünü ve niteliğini kavramak adına ‘erkek özneliğinin’ ve ‘(hegemonik) erkekliklerin’ in kurulduğu/performanslar sergilendiği ‘babalık deneyimleri’ oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak da bu çalışmanın temel amaçları: erkek özneliğinin ‘baba konumu’, ‘babalığın anlamı’ ve ‘babalık pratikleriyle’ nasıl (yeniden) üretildiğini, nasıl anlamlandırıldığını anlamak; “iyi bir erkek” ve “iyi bir baba olma” yolunda hegemonik erkeklik(ler) ve ideal(ler)inden nasıl beslendiğini tartışmaya açmak; babalık deneyimlerinin, ‘annelik’ ve ‘annelik deneyimleri’ üzerinden kurulmasında heteronormatif ataerkilliğin ne tür (yeniden) görünümler aldığını incelemek ve tartışmaktır. Bu doğrultuda çalışmanın sorgulamaları, “evin geçimini sağlamak”la yükümlü olan ve “ailenin reisi” konumunda bulunan ancak çocuk bakımından sorumlu olmayarak çocukla mesafeli ilişkiler kuran hâkim babalık algısından farklı olarak çocuk bakımına eşit sorumluluk ilkesi üzerinden bakan, kendi ifadeleriyle “hamilelik ve anne sütü dışında her şeyi yapabilen”, “yedek ebeveyn, ailenin üçüncüsü ve köşe yastığı olmayı reddeden”, “ben de eşit miktarda ebeveynim” diyerek “katılımcı baba” tanımlamalarını reddeden blogger babaların anlatıları üzerinden yapılmıştır. Bu çerçevede, erkeklerin kendi babalık deneyimlerini aktardıkları beş blogger babanın anlatıları üzerinde söylem analizi yürütülmüş ve sorgulamalarla birlikte tartışmaya açılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hegemonik Erkeklik, Erkeklik Tartışmaları, Babalık Deneyimleri, Blogger Babalar, Anlatı

Abstract

In patriarchal society, where sexuality is attributed to men, the fatherhood roles are shaped in ways to maintain obligatory masculinity and patriarchy. Therefore, fatherhood should be seen as an area that intersects with hegemonic masculinity, reproduction of patriarchal power, transmission of “manhood experiences”, and construction of male subjectivity. By following feminist debates and critical masculinity studies on “whether masculinity is in a ‘change’ or in ‘crisis’ in today’s world”, this paper adopts a perspective of ‘multiple’ appearances of hegemonic masculinities and ideals. Paper focuses on fatherhood experiences, within which male subjectivities and (hegemonic) masculinities are constructed/performed, in order to understand and analyse the changing aspects and appearances of “masculinities”. Main research aims are: to investigate and understand how (changing) male subjectivities are (re)produced and interpreted by “fatherhood” status, by “the meaning of fatherhood” and by “fatherhood practices”; to bring into question how (changing) male subjectivities lean on hegemonic masculinities in the name of “a good man” and “a good father”; to investigate how heteronormative patriarchy takes new (re)appearances in the relation of fatherhood experiences with “motherhood”. Within the frame of these aims, focal point of this research was the narrations of fatherhood experiences of blogger fathers who perceived childcare as an area of equal responsibility. In their own words they were fathers who “could do everything in childcare except pregnancy and breastfeeding”, “refuse being a spare-parent and corner-cushion”, not a “participant father” but instead a “equally parent”. Hence, narrations of five blogger fathers in Turkey were analysed and opened up for discussion in relations with the main questions of this research.

Keywords: Hegemonic Masculinity, Masculinity Debates, Fatherhood Experiences, Blogger Fathers, Narrations

* Dr. Öğr. Üyesi Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü gdemiriz@adu.edu.tr.

** Doktora Öğrencisi. Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, benan_baran@hotmail.com.tr.

Giriş: Hegemonik Erkekliğe Babalık Üzerinden Bakmak

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları üzerine yürütülen tartışmalar, cinsiyetin kendisinin de toplumsal bir inşanın ürünü olduğu argümanını beraberinde getirmiş ve bu, ontolojik bir kategori olarak “erkek” ve “erkeklik” kavramlarının tartışmaya açılmasına zemin hazırlamıştır (Wittig, 2013; Butler, 2014). Bu zemin, ataerkillik ve ikili cinsiyet matrisi etrafında şekillenen erkeklik deneyimini ayrıntılı olarak ele almaya ve erkeklik ile erkek özneliğini yeniden tartışmaya sebebiyet vermiştir. Özellikle 1980’lerde eğilim göstermeye başlayan bu yaklaşım birçok araştırmayla birlikte gelişim göstererek disiplinlerarası bir duruşu benimseyen eleştirel erkeklik çalışmaları alanını oluşturmuştur. Nitekim çeşitli feminist kuramların yanında, LGBTİⁱ mücadelesinin ve son zamanlarda etkili olan queer çalışmalarının bu alana katkısı oldukça güçlü olmakla birlikte, feminist metodolojinin geniş perspektifle sunduğu analizler ve yöntemler eleştirel erkeklik çalışmalarının önünü açmıştır. Bu noktada gerek bu çalışmanın temelinde gerekse erkeklik çalışmalarının eleştirel yönünü vurgulaması hususunda erkekliğe ve erkek özneliğine bakış açısının (pro)feminizm yaklaşımlarından beslendiğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte bu çalışmanın izleğini de ataerkillik ve ataerkillikle işbirliğine giren kapitalizm, militarizm, heteronormatiflik vb. etrafında deneyimlenen farklı/çoklu “erkeklik” pratiklerine ve “erkek” özne olma konumuna; bu konumun ne şekilde ve hangi koşullarda “erkek kimliğini” oluşturduğuna; ayrıca eril egemenliğin “erkek” özneye sağladığı avantajlı ve dezavantajlı noktalarda “erkeğe” ve “erkekliğe” eleştirel bakmayı amaçlayan bütüncül bir görme biçimi oluşturmaktadır. Bu görme biçimi çerçevesinde Selek’in de eleştirel bir şekilde toplumsallığına vurgu yaptığı “erkekliğini ispatlamış erkeklerin konumu [olarak] babalık” (2014, s.22) bağlamından hareket eden bu çalışmanın sorunsalını ve amaçlarını belirginleştirmek adına “erkekliğe”, “erkek” özneliğine ve bu özneliğin toplumsal alanda ilişkiselliğe büründüğü “babalığa” ilişkin kavrayışların nasıl ele alındığını ortaya koymak gerekmektedir. Bu gereklilik aynı zamanda babalığa ilişkin kavramsal tartışmanın gerçekleşmesine olanak veren bu görme biçiminin uzantısı olarak tezahür edilebileceği gibi aynı zamanda bu konuda yapılacak olan çalışmanın “erkek” özneliğinden ve “erkeklik” pratiklerinden bağımsız olarak düşünülemez olmasından kaynaklıdır.

Ataerkilliğin şekillendirdiği bir (toplumsal) cinsiyet kategorisi olarak erkeklik, erkek özne tarafından deneyimlenen ve icra edilen bir cinsiyet kimliği alanıdır. Bu anlamıyla erkeklik, Bozok’un da belirttiği gibi sabit, durağan, ezeli ve edebi değil, aksine farklı toplumsal niteliklerden beslenen, zaman ve mekân içerisinde farklılıklar gösteren, ataerkillikle birlikte “dikiş tutturulmuş yamalı bir bohça gibidir” (2011, s.15). Bir diğer ifadeyle erkeklik; erkek özneliğinin ve kimliğinin (yeniden) üretilmesinde, toplumsal alanda bireyin “erkek” olarak kabul edilmesinde ve bireyin kendisini de bu kabulle (ve bu kabule anbean çekilerek) görmesinde beslendiği hâkim ideolojik ve söylemsel pratiklerle biçimlendirilmiş beklentilerin, rollerin ve normların sürdürülmesinde oldukça önemlidir. Bu şekilde erkek kimliği, bireysel ve toplumsal alanda karşılıklı ilişkilerle var olduğu gibi hem “erkek” özneler arasında hem de “erkek” öznenin karşısına konumlanan cinsiyet kategorileri arasındaki ilişkisellikte kurulmaktadır. Dolayısıyla evrensel ve tek bir erkeklikten bahsedilemeyeceği gibi erkekliğin ve erkekliğe ilişkin pratiklerin veyahut ‘erkeklik deneyimlerinin’ tek başına bir olgu olarak ele alınması da söz konusu olamamaktadır. Bu hususlar çerçevesinde erkeklik pratiklerinin ve bu pratiklerin beslendiği ataerkil, heteroseksist, kapitalist, militarist, sınıfsal, dinsel, cinsel, ırksal vb. unsurların anlaşılmasında; bunların deneyimlenme süreçlerinde görünür hale gelen ezen-ezilen, iktidar/güç, hâkim ve tabi olma ilişkilerinin ve buna bağlı olarak eril şiddet ve tahakküm mekanizmalarının analiz edilmesinde ‘çoklu’ bir yaklaşımın benimsenmesi önemlidir. Bu noktada eleştirel erkeklik çalışmalarına önemli katkılar sunan Connell’in dikkat çekici analizleri bulunmaktadır. Kendi kuramını “iktidar”, “emek/üretim” ve “kateksis”

ilişkisi üzerinden şekillendiren Connell (2016), toplumlarda mevcut halde bulunan cinsiyet düzeninden, bu düzen içerisindeki her alanın kendine özgü dinamiklerinden oluşan cinsiyet rejimlerinden ve bunların biçimlendirdiği cinsiyet pratiklerinden bahsetmekte ve bu aracılıkla da bu pratiklerin görünümünün farklı erkeklikleri yarattığını ifade etmektedir. Ona göre tek tip bir erkeklik yerine erkekliklerden bahsedileceği gibi bu erkekliklerin cinsiyet düzeni içerisinde hiyerarşik olarak sıralanması da söz konusudur.

Hiyerarşinin en üstünde bulunan “hegemonik erkeklik”, işleyiş biçimini ve anlamını ataerkillikle işbirliğinde olan “suç ortağı erkeklikler”, “tabi kılınmış erkeklikler”/“madun erkeklikler” ve “marjinal erkeklikler” ile ve aynı zamanda diğer cinsiyet kategorileriyle girdiği ilişki(sellik) ile tanımlamakta ve korumaktadır (Connell, 2016, s.169 ve ss.272-273; Bozok, 2011, ss.46-47). Connell’a göre “hegemonik erkeklik, daima kadınlarla ilgili olduğu kadar, ikincil konuma itilmiş çeşitli erkeklik biçimleriyle ilgili olarak da inşa edil[en,] farklı erkeklik biçimleri arasındaki etkileşim [ve] ataerkil bir toplumsal düzenin işleyiş biçiminin ayrılmaz parçasıdır” (2016, s.268). Benzer şekilde Bozok’a göre “hegemonik erkeklik, erkekliğin belirli bir deneyimlenme biçiminin kadınlar ve diğer erkeklerin rızasını alarak onların üzerinde iktidar kurmasını sağlayan ideal bir tip” (2011, ss.46-47) olmakla birlikte aynı zamanda erkeklerin ataerkil iktidardan daha fazla pay almalarına ve farklı ataerkil stratejiler üretebilmesine imkân tanıyandır. Ona göre gündelik yaşamda “ideal bir tip olarak hegemonik erkekliğin bütünlüklü ve bedenselleşmiş bir dışavurumunun çoğu zaman [görülmemesi]” (2011, ss.46-47); “hiç tamamlanmayan erkeklik[ler] için hiç bitmeyen bir ‘erkek olma’ mücadelesi[nin]” (Atay, 2012, s.40) de sebebini açıklamakta ve erkek öznelığının anbean hegemonik erkeklik idealine ulaşma çabası üzerine kurulması sonucunu yaratmaktadır. Bu husus erkekliklerin, erkek kimliğinin ve erkek öznelığının hegemonik erkeklik idealinden nasıl beslendiğine, bu kavram etrafında nasıl şekillendiğine ve bu ideale ulaşma yolundaki pratiklerinde ürettikleri stratejilerin, avantajlı ve dezavantajlı konumlarının ne anlama geldiğine ve hangi koşullarda oluştuğuna ilişkin de önemli ipuçları vermektedir. Şüphesiz bu sorgulamalar hegemonik erkeklik kavramının tartışmaya açılmasını da beraberinde getirmektedir (Connell ve Messerschmidt, 2005; Wedgwood, 2009; Christensen ve Jensen, 2014; Buschmeyer ve Lengensdorf, 2016).

Bozok’a (2011) göre Connell ve onun tartışmalarından beslenenlerin erkeklikler hususunda vurguladığı önemli nokta; her erkeğin ataerkil heteronormatifliği aynı şekilde deneyimlediği, farklı erkekliklere göre farklı erkeklik deneyimlerinin oluşabileceği ve buna bağlı olarak da “ataerkil hegemonya kurma” yollarında farklı stratejilerin varlığının söz konusu olabileceğidir. Benzer şekilde Sancar da egemen erkekliklere direnen “karşı-erkeklikler”in (2011, s.20) olması gerektiğini vurgulayarak bu erkekliklerin de farklı tür bir erkeklik inşası olup olmadığının anlaşılmasının önemli olduğunu belirtmektedir. Bu düşünsel izlek de doğal olarak erkeklerin hegemonik erkekliği nasıl deneyimlediği sorusunu beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte, bu durum, evrensel bir hegemonik erkeklikten ve bir hegemonik erkeklik idealinden bahsedilip bahsedilemeyeceği ve hegemonik erkekliğin hiyerarşi içerisinde bulunduğu yukarıda sıralanan erkekliklerin pratiklerinde de görülüp görülmediği tartışmalarını doğurmaktadır. Ayrıca hegemonik erkekliğin, kendisini cinsiyet ilişkilerinde sürdürürken ‘kadınlık deneyimlerine’ de hegemonik erkekliğin izlerinin ve görünümünün taşınıp taşınmadığı sorusu da tartışmalar açısından önem taşımaya başlamaktadır. Nitekim bu sorularla birlikte günümüzde küreselleşmeye ve neoliberalizme bağlı olarak erkekliklerin bir ‘değişimde’ mi yoksa bir ‘krizde’ mi olduğu tartışmalarına da açıklık getirme gayreti, hegemonik erkekliğin çoklu görünümleri olabileceği yaklaşımını dikkate almayı gerektirmektedir. Çünkü Sancar’ın da işaret ettiği gibi “[hegemonik] erkeklik tartışmaları[nin] farklı erkek grupları arasındaki iktidar/üstünlük mücadelelerini [de] anlamayı olanaklı kıldığı kadar bu iktidar gruplarının nasıl oluştuğunu anlamayı da hedefle[mesi]”

(2011, s.33) erkekliklerin değişen yüzünde ataerkilliğin nasıl (yeniden) üretildiğinin görünür kılınmasında önemlidir.

Buradan hareketle Özbay'ın *rent boylara* ilişkin yapmış olduğu araştırmasının dikkat çekici yönleri bulunmaktadır.ⁱⁱ Yürütülen tartışmalara farklı noktalardan bakış açısı sunan Özbay da Connell'in görüşüne atıfla "bir kültürel yapı içerisindeki özneler üzerinde birden fazla hegemonik erkeklik modelinin de etkili olabileceğini kabul etti[ğini]" belirterek "hegemonik erkekliğin şekilsel anlamda değişim geçirdiğini" vurgulamakta ancak "cinsiyet düzeni içerisindeki anlamı[nın] ve işlevi[nin] değişme[diğinin]" altını çizmektedir (2011, s.183 ve s.185). Benzer şekilde Sancar da Demetriou'dan alıntıyla Gramsci'den alınan hegemonya kavramının farklı ve çatışan çıkarların eklenerek, sentezlenerek melezlik anlamına geldiğini hatırlatıp hegemonya gibi hegemonik erkekliğin de "farklı erkeklik tarzlarının melezleşmesi ile kurul[arak] patriarkayı yeniden üret[tiğini]" (2011, s.36) belirtmektedir. Bu vurgular evrensel bir hegemonik erkekliğin olmayacağı, aksine çoklu ve farklı görünümlerinin olabileceği ve ayrıca bunların değişime açık, bireylerin özelliklerinde ve deneyimlerinde eklenmiş, melezlenmiş olarak bulunabileceği fikrini de güçlendirmektedir. Bu nedenle melezlenmiş 'hegemonik erkeklik(ler)in' söz konusu değişimlerdeki etkisini anlamada, bu değişimlerin niteliğini kavramada çoklu/farklı görünümlerin olabileceği fikrinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Bu gereklilik, günümüzde, küreselleşmeye ve neoliberalleşmeye bağlı olarak erkeklikleri nasıl okumak gerektiği (yani örneğin; ataerkil heteronormatifliği sürdüren ancak ataerkil hegemonya kurma stratejilerinin farklı yollarını oluşturan değişen erkekliklerden mi, erkekliklerin aslında bir krizde mi olduğundan yoksa hegemonik erkeklik(ler)e karşı duran, erkek egemen düzenin ayrıcalıklarından 'faydalanmamayı', 'suç ortaklığında' bulunmamayı 'tercih' ederek icra edilen erkekliklerden mi bahsedilmelidir?ⁱⁱⁱ soruları) üzerinde çoklu ve eleştirel bir yaklaşım sunabilmektedir. Nitekim aynı çoklu ve eleştirel yaklaşım, hegemonik erkeklik(ler)in melezlenmiş halde bedenleştiği erkek(lik)lerin "erkek" olmaya giden süreçte her daim taşıyıcısı oldukları bu ideal(ler)in ve ataerkil iktidarın da onları birer 'nesne' ve 'ezilen' konumuna nasıl getirdiğini; avantajlı ve dezavantajlı konumlarının hangi koşullarda, hangi araçlarla ve ilişkiselliklerle oluştuğunu; bir diğer ifadeyle "‘iktidar’ın ona sahipmiş gibi görünen ‘muktedir’i ezdiğini[n] resme[dilmesinde]" (Atay, 2012, s.40), 'erkeklik(lerin) deneyimleri'nde nasıl görünür hale geldiğini analiz etmede önemlidir. Çünkü Atay'ın da belirttiği gibi "[hegemonik] erkekliğin kadına yönelik ezici etkisini, 'gözlemlenebilir' olduğu için 'deneyisel' olarak tespit edebilirsiniz. Ama [hegemonik] erkekliğin erkek[ler] üzerindeki ezici etkisini ancak 'deneyimsel' olarak fark edebilirsiniz" (2012, s.55).

Tam bu noktada 'erkeklik(lerin) deneyimleri' olarak "baba" olma konumu da toplumsal ve politik alanda inşa edilen babalığın anlamı ve bu pratiklere bağlı olarak 'babalık deneyimleri' de ataerkil toplumsal düzende gerek (toplumsal) cinsiyete dayalı iktidar ilişkilerinin kurulmasında/sürdürülmesinde gerekse erkek özneliğinin hegemonik erkekliklere dayalı olarak (yeniden) üretilmesinde önemli bir basamak olmaktadır. Nitekim 19. yüzyılda kapitalizmin gelişmesi ve modern ulus-devletlerin oluşumu, babalığın, cinsiyet ve sınıf temelinde toplumsal olarak kuruluşunu etkilemiş, bu süreçte ev merkezli ekonomik faaliyetin yoğun olduğu dönemde çocuğa kendi zanaatının ve ahlaki değerlerin aktarılmasından sorumlu olan babanın rolü ve anlamı dönüşüm geçirmiştir (Coltrane, 2004; Williams, 2008).

'Özel alan' ile 'kamusal alan'ın birbirinden ayrılması, çalışma ve kamusal hayatın erkeğin alanı olarak inşa edilmesini, bunun yanında ev ve aile hayatının kadının alanı olarak sürdürülmesini beraberinde getirmiştir. Kamusal alanın öznesi olarak kurulan erkeğin sermayeyle olan ilişkisinde sınıfsal konumu, babalık rolleri üzerindeki farklılıkları da oluşturmaya başlamıştır. Sermayeye sahip olmayan erkeğin/babanın fabrikada işçi olarak çalışmaya başlaması, zamanını fabrikanın çalışma saatlerine göre ayarlayan babanın ev ile

mesafeli bir konuma yerleşmesine sebebiyet vermiştir. Buna karşın sermayeye sahip olan erkek/baba ise sermayenin korunmasından, denetlenmesinden, çoğaltılmasından sorumlu olduğu kadar aynı zamanda sermayenin bölüştürüleceği (erkek) çocuğun siyasal ve meslek seçimleri konularında gerekli eğitimi almasından sorumlu olmuştur (Çubuklu, 2007).

Söz konusu değişimler doğrultusunda baba olmanın anlamı, çocuğun ve eşinin geçimini sağlayan, bunun için çalışma yaşamında konum elde etmesi gereken iken rolü de “evin reisi” olarak evin geçimini sağlamaktır. Çalışma biçimleriyle ilişkili hale gelen bu tanımı ile birlikte babalığın aynı zamanda (erkek olarak) ulus-devlet karşısında hak ve yetki sahibi kılındığı, çocukları ve eşleri üzerindeki haklarla tanımlandığı hukuki bir konum olduğunu da söylemek mümkündür. Bu nedenle ‘modern toplumda’ inşa edilen babalığın devlet, aile ve piyasa ilişkileriyle şekillenen ve bu üç alanın birbirine bağlandığı ilişkiyel toplumsal bir pratik olduğu ifade edilmelidir (Sancar, 2011).

Bununla birlikte sınıfsal eşitsizlik üzerine kurulduğu kadar cinsiyet eşitsizliği üzerine de kurulan babalık, ataerkil heteronormatiflik tarafından da biçimlendirilmiştir. Ataerkillik tarafından, ‘özel alan’daki işbölümünün ve anneliğin biyolojik bağ yoluyla doğallaştırılması beraberinde “çocuk bakımında en iyi rolün” “anneye” ve ev içi işlerinin sorumluluğunun kadına atfedilmesini getirmiştir. Bunun yanında “erkekliğini ispatlamış erkeklerin konumu [olarak] babalık” (Selek, 2014, s.22), hegemonik erkeklik değerlerinin “rol model” çerçevesinde çocuklara özellikle de erkek çocuklara aktarılmasında doğal/biyolojik kabuller aracılığıyla tanımlanmıştır. Cinselliğin yalnızca erkeğin üzerinden tanımlandığı toplumsal düzen ailesinde babalık rolleri zorunlu heteroseksüelliğin ve ataerkilliğin işleyişini sürdürecekt şekilde biçimlendirilerek ön plana çıkarılmıştır. Babanın aile içerisindeki varlığının ve rollerinin önemi “doğru erkek” olarak hegemonik erkeklik değerlerinin aktarılmasında ve çocukların heteroseksüel evliliklere hazırlanmasında olmuştur. Bu nedenle cinsiyet rejimi içerisinde babalığın; hegemonik erkeklik(ler) ve ideal(ler)inin yeniden üretilmesinde, ‘erkeklik deneyimleri’nin aktarılmasında ve erkek özneliğinin inşasında önemli bir kesişim alanı olduğu görülmektedir (Daly, 1993; White, 1994).

Bu noktalardan hareketle, hegemonik erkekliğin çoklu görünümü olduğu yaklaşımını benimseyen ve öznenin duruş noktasını önceliğine alan bu araştırma, günümüzde erkekliklerin değişen yönünü kavramak adına erkek özneliğinin ve erkekliklerin icra edildiği ‘babalık deneyimleri’ne odaklanmaktadır. Buna bağlı olarak da “erkeklere baba olarak bakarak” (Segal, 1992, ss.52-53) değişen erkek özneliğinin “baba konumu”, “babalığın anlamı” ve “babalık pratikleri”yle nasıl (yeniden) üretildiğini, nasıl anlamlandırıldığını anlamak; “iyi bir erkek” ve “iyi bir baba olma” yolunda hegemonik erkeklik(ler) ve ideal(ler)inden nasıl beslendiklerini tartışmaya açmak; ‘babalık deneyimleri’nin, “annelik” ve “annelik deneyimleri” ile ilişkisinde ataerkilliğin ne tür görünüm aldığını incelemek bu çalışmanın amaçlarını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın odak noktasını, çocuk bakımına eşit sorumluluk üzerinden bakan, kendi ifadeleriyle “hamilelik ve anne sütü dışında her şeyi yapabilen”, “yedek ebeveyn, ailenin üçüncüsü ve köşe yastığı olmayı reddeden”, “ben de eşit miktarda ebeveynim” diyerek “katılımcı baba” tanımlamalarını reddeden blogger babaların anlatıları üzerinden ‘babalık deneyimleri’ oluşturmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın söz konusu sorgulamaları, ‘babalık deneyimleri’ne sahip olan erkeklerin kendi deneyimlerini aktardıkları Türkiye’deki beş blogger babanın anlatıları üzerinden söylem analizi yapılarak tartışmaya açılacaktır.

Metodolojik Çerçeve: ‘Babalık Deneyimleri’nin Anlatılarda Somutlanması

Ataerkil heteronormatiflikle inşa edilen cinsiyet ve cinsellik pratikleri toplumsal olarak cinsiyetlendirilmiş bireyler tarafından toplumsal ilişkilerde icra edilmekte/deneyimlenmekte ve bu deneyimler, ataerkil kurgularla şekillendirilerek yerleşik

hale getirilmektedir. Tarihsel, toplumsal, söylemsel ve politik olarak kurulan bu deneyimler, ataerkil toplumsal yapının bir parçası olmaları bakımından da bu düzenin sürdürülmesinde rol oynamaktadırlar. Bir diğer ifadeyle cinsiyet rejimleri içerisinde görünümünün maddileştiği ve çeşitlendiği bu deneyimler, “kadınlık[ların] ve erkeklik[lerin] birer ‘öz’ değil; yalnızca belirli ilişkilerin yaşanma biçimleri” (Connell, 2016, s.263) olarak okunmasında önem kazanmaktadır. Nitekim bu önem, Connell’in da belirttiği gibi “kadınlık ve erkeklik uyarlamalarının tüm toplum düzeyinde düzenlenmiş kolektif örüntüler biçiminde kurulma araçları olarak görülmeleri gerek[tiği]” (2016, s.267) üzerinden vurgulanmaktadır. Bu nedenle ataerkil düzende yapı ile eylemin kesişim alanında duran (toplumsal) cinsiyet ve cinsel kimliklere dayalı bu deneyimler, iktidara dayalı ilişkiler ağı içerisinde eril tahakküm biçimlerinin görünürlük kazanmasında, ‘öteki’ ve ‘ikincil’ kılınma pratiklerinin açığa çıkartılmasında, ayrıca ataerkil değerlere dayalı (ve karşı) öznelliklerin nasıl yeniden kurulduğunu kavramada önem arz etmektedir.

Deneyimlerin söz konusu bu önceliği “toplumsal iktidar ilişkilerinin hem öznesi hem de nesnesi olmak durumunda olan erkeklik deneyimleri” (Sancar, 2011, s.11) üzerine odaklanmanın zorluğunu ortaya koymakta; ancak bu odaklanma aynı zamanda ‘erkek(lik) anlatıları’nın ve bununla birlikte babalığa ilişkin anlatıların önemini de beraberinde getirmektedir (Williams, 2009; Bach, 2017). Ataerkilliğin hâkim olduğu bir toplumsal düzenin ayrıcalıklarından her daim faydalanan heteroseksüel erkek öznenin gerek kendi özneliğini başkalarının konumundan hareketle kurması gerekse yerleşik hegemonik konumunu (anbean) koruma çabası, ‘erkeklik deneyimleri’ üzerine eleştirel konuşabilmeyi zorlaştırmaktadır. Bu noktada Atay’ın da belirttiği gibi “erkekliğin [ataerkilliğin], erkekler üzerindeki ezici etkisi yalnızca deneyimsel olarak fark edilebileceğinden, erkekler bu yıkıcı/tahripkâr etkiyi neredeyse hemen hiç göstermezler, gözlemletmezler” (2012, s.55). Bu nedenle ataerkil düzende erkeklerin hem ‘erkeklik deneyimleri’ hem de duygusal alanları üzerindeki zorlu konuşmaları, onların deneyimlerini anlamada ‘anlatı’larının önemini bir kez daha ortaya çıkartmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmada blogger babaların kendi deneyimlerini somutladıkları anlatıları; babalığın anlamının, babalık pratiklerinin, babalık deneyimlerinin ve bunlar üzerinden (yeniden) kurulan erkek özneliğinin kavranmasında ve analiz edilmesinde temel araçlar olmuştur. Nitekim bazı blogger babaların ‘anlatı’lar üzerine olan ifadeleri dikkat çekicidir:

Türkiye’de hatta dünyada bu tarz bir anlatı olduğunu düşünmemekle birlikte, bir erkeğin evlilikle başlayan ve çocuk sahibi olması ile devam eden ‘olgunlaşma’ evresince karşılaştığı veya karşılaşacağı ne varsa yazmak istedim. Öğreneceklerimi de tabi. Yani olağan bir ebeveyn blogunun ötesinde korkuları, kaygıları, başarısızlıkları ile birlikte, hayatın bu evresinin erkek üzerinde oluşturduğu bütün açmazları, kalemtıraş misali yontabilmek niyetim. (<http://tazebaba.com/hakkında/>)

Nisan ayında aldığım haberle hayatımda yeni bir dönemin başladığının farkına vardığımdan beri bu konu hakkında düşünüyorum (...) Çünkü bu yeni toplumsal rolümle ilgili duygularımın ayırıcına henüz varabilmiş değilim. Değişik bir şeyler olduğu/olacağı kesin, onu hissedebiliyorum ama bunlar dışavurulabilecek bir ‘duygu’ seviyesinde değil şu anda. O nedenle de benim paylaşımlarım ‘duygu’ eksenini yerine ‘kişisel deneyim’ ve ‘düşünce’ ekseninde yer alıyor (...) Sadece ‘paylaşmak’ fikrinden yola çıkarak ebeveyn kadın ve erkekler külliyatına kendi bakışımı yansıtmak... Yazan bir baba adayı (ve her şey yolunda giderse ‘yazan bir baba’) olarak başkalarına ‘yazma’ eyleminin basitliği ve yazının insana kendini tanıma fırsatı veren yönü hakkında biraz da olsa fikir vermek... (<http://www.babaolmakedemek.com/neden-baba-blogu-yaziyorum/>)

Deneyimlerin anlatılarda somutlanmasının bir diğer önemi, feminist eleştiri ve analizi mümkün kılan (toplumsal) cinsiyet bakış açısına dayalı bilgi üretiminin öznelere varlık alanı açması ve toplumsal hayatta yeni imkânların önünü açabilen dönüştürücü bir güç olmasıdır (Kümbetoğlu, 2011). “Cinsiyet, ırk, sınıf” matrisi içerisinde kompleks bir bireysel, yapısal ve sembolik toplumsal ilişkiler ağı içerisinde toplumsal olarak konumlanan bilginin” (Harding, 2008, ss.184-185) feminist epistemolojideki yeri; özneleri “sessizleştirilen”, “konumlandırılan”,

“marjinalleştiren” hegemonik bilim paradigmasından farklı olarak öznelere refleksivitelere dayalı bilincin oluşmasına olanak sağlaması ve bu bilinçle onlara öznellik imkânı tanınmasıdır. Çünkü Harding’in de belirttiği gibi “neyin sessizlik ve konuşma sayılacağı bir toplumsal yorum meselesidir” (2008, s.179). Bu nedenle deneyimlerin somutlandığı ‘anlatı’lar, hangi öznelere hangi alanlarda nasıl sessizleştirildiğini, neden (kendi deneyimleri üzerine) konuşmadıklarını anlamayı/analiz etmeyi beraberinde getirdiği gibi bunların altında yatan dinamikleri ortaya çıkartmada ve feminist mücadeleyi sürdürebilmeye önemli bir araç olmaktadır.

Bu noktada, babaların ve babalık deneyimlerinin “görünmez” kılındığına ve “sessizleştirildiğine” işaret eden bazı blogger babalarının aşağıdaki ifadeleri bu çalışmada babalık deneyimlerinin somutlandığı ‘anlatı’lar üzerinden analiz yapılmasının önemini netleştirmektedir^v:

Bu yolculuğa başlarken ‘çocuklar büyürken babalar hamilelik ve anne sütü dışında her şeyi yapabilir’, diye düşünüyordum. Ancak gördüm ki internette babalar neredeyse hiç yok. O yüzden ben de bu çocuk gelişimine bir baba bakış açısı paylaşmak için bu blogu açtım. (<https://ucanbaba.com/hakkinda/>)

Annelerin (ve anne adaylarının) hem fikir alışverişinde bulunmak hem de duygularını bir şekilde yazıya dökmek amacıyla blog yazdıklarını, biraz da işimin gereği biliyorum. Hamilelik döneminde başlayan, özellikle o dönemdeki duygu durumu değişikliklerini yansıtan, bebeğin doğumu sonrasında da deneyimlerini yazıyla da kaydetmek isteyen anneler çoğunlukta. (Google’da yapılacak basit bir aramayla yüzlerce sonuç elde etmek mümkün.) Baba tarafına baktığımızda babaların sessiz kaldığını görüyorum. (<http://www.babaolmakdemek.com/neden-baba-blogu-yaziyorum/>)

Baktım ki etrafta her şey annelere, babalara o kadar az şey var ki (...) ve [bu blogu] açmaya karar verdim (...) burası sadece babalar için. Dedik ya burası baba blog. (<http://biradambirbebek.com/about/>)^v

Tüm bunlardan hareketle feminist metodoloji ve epistemoloji çerçevesinde oluşturulan bu çalışmanın sorunsalı ve amaçları doğrultusunda beş blogger babanın anlatıları üzerinden ‘babalık deneyimleri’ söylem analizi yapılarak değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Çalışmaya dâhil edilen blogger babalar kendi ifadeleriyle: “1987 yılında blogger annelere tepki olarak doğ[an]” Uçan Baba (www.ucanbaba.com), “Bir kız babasından evladiyelik inciler” ile Taze Baba (www.tazebaba.com), “Baba olmak ne demek, sorusuna cevap arayışı[nda]” Baba Olmak Demek (www.babaolmakdemek.com), “Bir adam ve bebek arasındaki her şey” ile Bir Adam Bir Bebek (www.biradambirbebek.com) ve son olarak “İki çocuk babasından baba olmakla ilgili” Baba Olmak (www.babaolmak.com) blogları olmuştur.

Bahsi geçen babaların hepsinin yüksek eğitim görmüş ve orta-üst sınıftan bireyler olduğunu söylemek mümkündür. Mühendis ve (eskiden) finans müdürü olan iki baba dışında diğer babaların, teknoloji ve bilişim dünyasıyla iç içe alanlarda çalışma yaşamına katıldıkları görülmektedir. Bununla birlikte cinsiyet kimliklerine ve cinsel yönelimlerine ilişkin doğrudan beyanları bulunmasa da (ki ataerkil heteronormatiflikte heteroseksüel erkeklerin cinsiyet kimliklerinin ve cinsel yönelimlerinin beyanla altını çizmelerine “gerek olmadığı” gibi) hepsinin heteroseksüel evlilikler içinde bulunarak biyolojik baba oldukları söylemlerinde vurgulanmaktadır. Her ne kadar ülkemizde yasal olarak eşcinsel evlilikler söz konusu olmasa da eşcinsel/queer ebeveynliklerin varlığından bahsedilebildiğinden^{vi} dolayı blogger babaların yukarıda sözü edilen nitelikleri dikkate alındığında bundan sonraki bölümlerde geçen baba ve babalık kavramlarının “heteroseksüel erkeğe/babalığa” atıfta bulunduğunu belirtmek faydalı olacaktır.

Ataerkil Heteronormatifliğin Değişmeyen Yüzü: “Katılımcı Babalık Yalanı”na Karşı ‘İlgili/Aktif/Yeni Babalık’

“İsmi Var Cismi Yok Hükümdarlar”dan “Ninja Baba”lara

“Erkeklere baba olarak bakarak” (Segal, 1992, ss.52-53) değişen erkek özneliğinin ‘baba konumuyla’ ve ‘babalık pratikleri’yle nasıl üretildiğini, anlamlandırıldığını anlamak, babalık ideali ile babalık icrası (LaRossa, 1988) arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin babalar tarafından nasıl kurulduğunu kavramaktan geçmektedir. Bu nedenle blogger babaların baba olmayı ve babalığı nasıl tanımladıklarına bakmak, bu tanımlamalarla birlikte kendi babalık rollerini nasıl icra ettiklerini irdelemek gerekmektedir.

Bu gereklilik çerçevesinde blogger babaların babalığa ilişkin tanımlamalarının çocuk bakımında görev almayan ve çocukla mesafeli, otoriter ilişki kuran hâkim babalık anlayışından farklı olarak *değişen babalık rolleri* üzerinden ifade edildiği görülmektedir. Buna göre blogger babaların “ailede davetsiz seyirci ile gardiyan arasında bir rol oyna[mak]” (Thoma, 2011, s.132) yerine, “her an gidecekmiş gibi kapı ağzında durmayan ve emzirmek/anne sütü dışı her şeyi yapabilen” (<https://ucanbaba.com/2017/01/25/bir-babadan-tum-babalara-acik-cagri/>) ‘ilgili/aktif/yeni babalar’ olmayı seçtikleri görülmektedir. Nitekim babaların “ismi var cismi yok hükümdar” (Thoma, 2011, s.307) olmaktan kopuşunu temsil eden bu seçimleri, “ninja baba olmak” üzerine ve “katılımcı babalık yalanına” ilişkin anlatılarında somutlanmaktadır:

Az zamanda çok kilo verdimemi vadeden şok diyetler gibi, ben de size az zamanda çok gelişim vadediyorum. Doğum sonrası döneme en hazır baba siz olmak istiyorsanız, adeta bir komando baba olmak istiyorsanız işte yapmanız gerekenler (...) Tebrikler, ninja baba olmaya hazırsınız. (<https://ucanbaba.com/2016/11/07/10-adimda-acemi-baba-egitimi/>)

“10 Adımda Acemi Baba Eğitimi” (<https://ucanbaba.com/2016/11/07/10-adimda-acemi-baba-egitimi/>) ve “Babalar İçin 10 Adımda Bez Değişimi” (<https://ucanbaba.com/2017/01/09/babalar-icin-10-adimda-bez-degisimi/>) başlıklı yazılarıyla Uçan Baba, doğum sonrası döneme “en hazır baba olmanın” yolunu “komando ve ninja baba olmaktan” geçtiğini belirterek ‘ilgili/aktif/yeni babalığın’ tarifini, *babanın kendi yaşam koşullarına bağlı olarak üreteceği stratejiler ve militarist öge* üzerinden vermektedir. Bu anlatılara göre “komando ve ninja baba” olmak; babanın gerek çalışma-ev yaşamı arasındaki mesafeyi kısaltmasıyla gerekse sosyal hayatından feragat etmesiyle zamanını *çocuk bakımına tam katılımını* sağlayacak şekilde organize etmesinden geçmektedir. Bununla birlikte “tam bir ninja baba olmak” ancak “tek elle bez değiştirebilme” becerisini kazanmakla mümkün olmaktadır. Benzer şekilde Uçan Baba “baba gibi baba olmayı” çocuk bakımını eşit olarak paylaşmak üzerinden tanımlamakta; “iyi bir baba” olmanın yolunun “gecenin bir yarısı ağlayan bebeği susturmak için ayakta olma koşulundan” geçtiğini belirtmektedir.

“Katılımcı babalık yalanına” ilişkin görüşlerini Taze Baba ve Baba Olmak blogları içerisinde tartışmaya açan erkeklerin babalık rollerine ilişkin kavrayışlarında dikkat çekici noktalar görülmektedir. “Katılımcı babalık” kavramının küresel kültür ile dayatılan “endüstriyel güdümlü öğretiler” olarak “Batı modernizminin uydurduğu bir persona yaratımı olduğunu” vurgulayan Taze Baba, “katılımcılığın, başlı başına, bir olaya dâhil olmayan herhangi bir kimsenin, süreç içerisine sonradan entegre olması anlamına gelmesinden” ötürü eleştirel bir tavır sergilemektedir. Çocuk yetiştirme, annenin ve babanın eşit sorumlulukları olduğuna inandığını ifade ederek “katılımcı babalık” kavramının aile içerisinde geleneksel kodlar ve cinsiyet rolleri tarafından kuşatılan algıyı yeniden üretmesi noktasında bir ötekileştirme taşıdığını belirteceği feminist söyleme yaklaşmaktadır. Bu ifadelerle birlikte Taze Baba’nın anlatılarında ‘ilgili/aktif/yeni babalık’, “çocuğu büyütmede eşit oranda sorumluluk almaktan ve harbi harbi baba olmanın hakkını ilk günden vermektten” geçmektedir:

Eşimin hamilik sürecinden bu yana, ... çocuk bakımı ve ebeveynlik konusunda birçok kitap okudum ve bu literatürü yakından takip eder oldum. Bu süreç içerisinde kimi zaman çok faydalı bilgilere eriştiğim gibi, deli saçması öneriler ve bilimsellikten tamamen uzak, endüstri güdümlü öğretiler de keşfettim. Örneğin; baba olmak ile ilgili anlatılan kitapların hemen hepsinde öne çıkan unsurların başında ‘katılımcı babalık’ geliyor. Oysaki ‘katılımcı babalık’, Batı modernizminin uydurduğu kavramlardan biri. Kısaca, günümüz temposunda çocuk yetiştirebilmek adına; hane içinde babaların hangi rolleri üstlenmesi gerektiğine dair bir persona yaratımı. Bir kere terminolojide sorun var. ‘Katılımcılık’ başlı başına, bir olaya dâhil olmayan herhangi bir kimsenin, süreç içerisine sonradan entegre olması anlamına geliyor. (...) ‘Katılımcı babalık’ başlığı altında anlatılanlar ilkin kulağa hoş geliyor belki ama bu mevzuda kesinlikle bir ötekileştirme var. (<http://tazebaba.com/2014/10/20/katilimci-babalik-yalani/>)

Benzer şekilde Baba Olmak blogunda da “katılımcı babalık” ile birlikte “paylaşımçı babalık” kavramları, anne ve baba olarak ebeveynler üzerinde bir ayrımcılık yaratmasından dolayı eleştirilmekte ve babalık icrası, “çocuk bakımında eşit ebeveyn” olarak tanımlanmaktadır. Ancak babalık icrasının bu tanımının, *hegemonik eril bir söylemle* “adam gibi babalık” ifadesi üzerinden yapılması oldukça dikkat çekicidir:

Meğerse bize ‘baba’ değil ‘katılımcı baba’ deniyormuş. (...) Bir çocuğun ebeveynlerini anne ve baba olarak ayırtırmak hiç doğru gelmiyor bana. Çünkü bu, beraberinde ayrımcılığı da getiriyor biraz. Hatta bazı zamanlarda babaları dışarı itmeye kadar gidiyor. (...) Demem o ki; ‘katılımcı babalık’, ‘paylaşımçı babalık’ diye bir şey yoktur, olmamalıdır; adam gibi ‘babalık’ vardır. (<http://www.babaolmak.com/genel/katilimci-babalik-diye-bir-sey-varmis/>)

Blogger babaların babalık icrası üzerinden vurguladıkları babalık rollerinin iki önemli yönü; babalığın deneyimler yoluyla öğrenilmesi gereken bir süreç içerisinde hem *kişisel alanda* hem de *cinsiyet ilişkilerinin asimetric olarak kurulup tanımlanmasında* önem taşımaktadır. Erkeklerin hiçbiri, babalık rollerine ve babalığa ilişkin tanımlamalarına yer verirken kendi babalarına, kendi babalarının babalık rollerine, kendi babalarıyla kurdukları oğul-baba ilişkisine değinmemekte bununla birlikte, Thoma’nın işaret ettiği gibi “baba olmanın gücü ve etkisi eski imtiyazlara değil, bilakis deneyimlere dayandırıl[maktadır]” (2011, s.153). Bu anlamıyla babalık, babaların, Thoma’nın kavramlaştırmasıyla “zahmetli mutluluğu”na (2011) işaret eden *kendi benliklerini yeniden inşa etmenin bir alanı* olarak gözükmektedir:

Bir baba için çocuk demek, aynı zamanda artan sorumluluklar ile birlikte gelen maddi ve manevi baskılar da demek. Hem bunlarla mücadele etmek, hem de en hassas dönemde eşine zaman ayırmak ve aynı zaman dilimi içerisinde bir de çocuğuna karşı iyi bir baba olmaya çalışmak ruhen oldukça zorlayıcı olabiliyor (...) Baba olana kadar ne yaşamış olursanız olun, ne büyük maddi ve manevi sıkıntılar yaşanırsa yaşansın, hiçbirinin baba olduktan sonra yaşadıklarınızla bir kıyası olmuyor. Babalık aslında her adımda kendinle yüzleşme ve çocuk büyüdükçe de kendini terbiye edebilme süreci. Her adımda yeniden kendinizi öğreniyorsunuz. (<http://tazebaba.com/2014/11/19/baba-dostlar-1/>)

Babalık, bildiğimiz ama başımıza gelmeden tam olarak anlayamadığımız bir şey: Zor, çok zor. (<https://ucanbaba.com/2017/01/31/babaligin-anlatilmayan-yuzu/>)

Baba olmayı beklerken (...) bildiğim bir şeyi yeniden hatırladım: Hep en büyük korkularımızı/arzularımızı görmezden gelmeye çalışırız. Baba olmayı beklerken, aslında bildiğim birçok şeyi bir defa daha teyit ettim. Kimini burada ifade etmeye çalıştım, kimini -belki de ilk defa- dış dünyayla paylaşmaktan korktuğum için kendime sakladım. Daha önce böyle bir şey hissetmemiştim. (<http://www.babaolmakdemek.com/baba-olmayi-beklerken/>)

Cinsiyet ilişkilerinin asimetric olarak kuruluşunun bir uzantısı da blogger babaların babalığın anlamını annelik üzerinden konumlandırarak tanımlamalarında görülmektedir. Blogger babalar için baba olmanın ve babalığın anlamı, *annelik gibi biyolojik bağ üzerinden değil, sonradan öğrenilen toplumsal bir rol* olarak ifade edilirken; annelik, *biyolojik/doğal temelde yani özcü bir yaklaşım* içerisinde ele alınmaktadır. Değişen babalık rollerine rağmen anneliğe ilişkin bu özcü yaklaşım üzerinden babalığın tanımlanması, cinsiyet ve iktidar ilişkilerin varlığını korumasında ve aynı zamanda da ataerkil heteronormatif ideolojinin

yeniden üretilmesinde önemlidir. Bu yaklaşımın özellikle, baba olmaya giden süreçte babalığa ilişkin olarak yaşamış oldukları *belirsizlikler* üzerinde somutlandığı görülmektedir:

Annelerin çocukla ilişkisinin genlerine kodlu, babalarınkininse sonradan öğrenilmiş bir ilişki olduğunu düşünüyorum. Zaten bu konuda akademik çalışmalar; bu iddiaya sahip akademisyenler de var. İçinde çocuk taşımayan taraf olan babanın 'babalığının' çocuğuna ilk dokunduğu anda başladığı söyleniyor. (<http://www.babaolmak.com/genel/babalar-anneler-etraftayken-daha-mi-umursamaz-oluyor/>)

Kadınlar için annelik belki doğuştan gelen, belki de gebelikten doğuma kadar gelişen bir olgunlaşma, alışma ve yeni bir hayata hazırlık süreci olsa da, erkek için durum aynı değil. Şimdi düşünüyorum da, onca hazırlık, onca alıştırma, onca empati çabasına rağmen, bebeği kucağıma aldığım ilk ana kadar aslında baba olmanın ne ifade ettiğini halen idrak edebilmiş değildim. Oysa eşim, hamile olduğunu öğrendiği gün çoktan anne olmuş bile. Bunu şimdi daha da iyi anlıyorum. (<http://tazebaba.com/2014/11/19/baba-dostlar-1/>)

Baba olmayı beklerken, aslında 'babalık' denen şeyin öğrenilen bir şey olduğunun farkına daha fazla vardım. Anneliğin 40 hafta boyunca ilk elden deneyimlendiğini, babanın yokluğunda bebeğin varlığını sürdürebildiğini, annenin yokluğunun ise bebeğin yokluğuyla neredeyse aynı anlama geldiğini düşündüm. Baba olmayı beklerken, zaman zaman çaresiz hissettim kendimi. Anne ve bebek arasında 40 hafta boyunca kurulan ilişkide bir üçüncü gibi, sadece dolaylı etkilerde bulunabilen biri olarak... (<http://www.babaolmakdemek.com/baba-olmayi-beklerken/>)

Ataerkil ideolojinin anlatılarda yeniden üretilmesinde ve ataerkil düzenin işleyişini/anlamını korumasında etkili olan bir diğer nokta ise, annelik üzerindeki özcü yaklaşımın uzantısı olarak kadının *hamilelik sürecinin 'mucizevi'leştirilmesi ve anneliğin yüceltilmesidir*. Bu noktanın somutlandığı en iyi örnek olarak Uçan Baba blogunda yer alan "Karım Bir Süper Kahraman Olabilir Mi?" başlıklı yazı gösterilebilir. Bu anlatıya göre "mucizevi kadın" olmak "süper kahraman" olmaktan geçmekte, *hamilelik ve annelik* "erkek kahramanlarla" *özdeşleştirilerek mitleştirilmektedir*. Nitekim bu mitleştirme "şehri kuşatan can düşmanlarla", "suçla savaşıyor", "gizli bir kimliğe gereksinim duyan" (erkek) özne üzerine değil, kadının erkek egemen düzende kabul edilmiş cinsiyet rolünden yani 'kutsal anneliğin' temsili olması bakımından "hamileliği" üzerine olmaktadır. *Hamileliğin hipermaskülinite üzerinden mitleştirilmesi*; iç içe geçmiş cinsiyet pratikleri özelinde inşa edilen hegemonik erkekliğin yeniden üretilmesinde etkili olmaktadır. Çünkü Türk'ün de ifade ettiği gibi "aynı anda her üstün özelliğe sahip ve bu özellikleri en uç noktada kullanan bir erkeklik kurgusu olarak hipermaskülinite, hegemonik erkeklikle bağlantılı ve onun tarafından dolaşıma sokulan, belli değerlerin yeniden yorumlanmasında işlevsel bir soyutlamaya işaret etmektedir" (2013, s.169):

Ben tek boynuzlu atlara ve Noel Baba'ya elbette inanmıyorum. Ancak son dönemde gördüğüm işaretler sonrası evde bir süper kahramanla yaşıyor olduğum gerçeğiyle yüzleşmemin zamanı geldi sanırım. İlk olarak, her süper kahramanın yaptığı gibi kendi kostümünü dikeyyor. Aldığı hamile kıyafetlerini dikiş makinasında saatler harcayarak tam üstüne uyacak şekilde tadilata sokuyor. Bunun dışında oturma odasının yanındaki odayı Batman gibi kendi gizli odası haline getirdi. (...) Bir diğer işaret ise Müfettiş Gadget gibi ne işe yaradığını bilmediğim bir sürü alet edevata sahip olması. (...) Hatta bilinen süper kahramanların da bazı özelliklerini hamilelik sırasında kazandı. Mesela en çabuk sinirlenen süper kahraman Hulk... (...) Bir süper kahramanla evli olduğumu söylesem muhtemelen bana inanmazsınız. Sonuçta tüm şehri kuşatmış bir can düşmanı yok. (...) Ama tüm bunların dışında kendisi inanılmaz bir şey yapıyor. Vücudunda gerçek bir insan büyütüyor. (...) Siz ona mucize kadın da diyebilirsiniz. (<https://ucanbaba.com/2016/11/09/karim-bir-super-kahraman-olabilir-mi/>)

Bu tartışmanın bir diğer önemli noktası ise; erkeğin, baba adayı olma konumundan yola çıkarak *kadının doğurganlığı üzerinden kendi özneliğini cinsiyet ilişkilerinin asimetric olarak kuruluşunda meşrulaştırıp bir iktidar alanı yaratmasıdır*. Serpil Sancar'ın Simone de Beauvoir'nın "İkinci Cins" yapıtından hareketle yapmış olduğu "erkeklik" tartışmasında ifade ettiği gibi "[hegemonik] erkeklik, sürekli başka konumların –ne olduğu hakkında konuşma hakkını kendi elinde tutan ve bu sayede kendi bulunduğu konum sorgulama dışı kalan bir – iktidar- konumudur" (2011, s.16). Nitekim bu iktidar konumu beraberinde hegemonik

erkeklik(ler)in taşıyıcısı olarak erkeğin ‘*erbilmişliğini*’^{vii} getirmektedir. Her alanda daima kendisini yücelten, her şey hakkında en iyisini ve en doğrusunu kendisinin bildiği ve bu nedenle her konuda söz hakkına sahip olmasını ifade eden bu erkek söyleminin somutlandığı en iyi örnek Uçan Baba blogunda yer alan “10 Adımda Doğum” başlıklı yazısıdır. Bu anlatıda dikkat çekici nokta, *doğum deneyiminin birebir öznesiymiş gibi bir anlatımda bulunulması* ve bununla birlikte fizyolojik bir süreç olan doğumun *kadına atfedilen “duygular/hisler”* üzerinden yapılmasıdır. Şüphesiz bu anlatım, asimetric olarak cinsiyete dayalı iktidar ilişkilerinin bir uzantısı olarak okunabilmekle birlikte erkeğin, *baba konumuyla eril iktidar alanının meşrulaştırılması* anlamını taşımaktadır:

Öncelikle doğum yapan ben olmadığım için bu konuda ahkâm kesemeyeceğimin farkındayım. Aşağıda yazdıklarım benim doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrasında sürekli eşinin yanında olan bir baba olarak izlenimlerim: Şüphe, Panik, Heyecan, Sıkıntı, Öfke, İlaçla gelen mutluluk, Çaresizlik, İkinma, Rahatlama, Doğum. (<https://ucanbaba.com/2016/11/21/10-adimda-dogum/>)

Tüm bunlardan hareketle “ismi var cismi yok hükümdar”lardan “ninja babalığa” geçişlerinde blogger babaların babalık icrasının değişiminden söz edilebilse de bu değişimin niteliğinin, ataerkil heteronormatifliğin anlamını/işleyişini sürdürdüğünü söylemek mümkün gözükmemektedir. Nitekim değişen babalık icrasının tanımlandığı bu ‘ninja babalık’ söyleminde vurgulanan çocuk bakımında ‘ilgili/aktif’ ve çocuk ile ‘mesafesiz’ ilişkiler kurma noktaları, yerleşik ‘ideal annelik’ algısına dayalı olarak şekillenmekte/biçimlenmekte ve ‘ilgili/aktif/yeni babalık’ta ‘çocuk bakımı’, hegemonik erkeklik(ler) ve ideal(ler)inin çoklu/farklı görünümüne bağlı olarak erkekliklerin değişen yönünü kavramada yeni bir unsur olmaktadır (Brandth ve Kvande, 1998). Bu nedenle onların biçim değiştirerek yeni görünüm kazanarak bu ‘babalık deneyimleri’, hegemonik erkeklik(ler) ve ideal(ler)ine dayalı erkek özneliğinin yeniden üretilmesinde ve hâkim babalık algısı karşısında yeniden konumlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla bu rolün, *ataerkil heteronormatif değerlere karşı duruşta değil, tam da bu değerlerin değişimiyle birlikte farklı görünüm aldıkları bir babalığın inşa edilmesinde* etkili olduğu belirtilmelidir. Bununla birlikte gelinen noktada, bu çalışmanın görme biçimine ve metodolojik duruşuna bağlı olarak öznenin duruş noktasından hareketle bu karşı duruşun imkânını da sorgulamak gerekmektedir.

“Ninja Babalar” (Pro)Feminist Olabilir Mi?

‘İlgili/aktif/yeni babalar’ olarak blogger babaların babalık icrası feminist bilinç üzerinden konumlanmasa da baba olma konumlarının *mekânın cinsiyetçi düzenlenişi*, hamilelik süreci ile birlikte *kadın bedeni üzerindeki baskı/tahakküm biçimleri ve ataerkil ideolojinin tıp aracılığıyla nasıl yeniden üretildiği* gibi konularda eleştirel sorgulamaları da beraberinde getirdiğini söylemek mümkündür. Mekânın cinsiyetçi düzenlenişinde ‘baba olan erkeğin’, babalık rollerini yerine getirmesinde karşılaştığı güçlükler blogger babaların anlatılarında vurgulanmaktadır. Özellikle de çocuklarının bezlerinin değiştirilmesinde, ataerkil ideolojiye dayalı olarak sınıflandırılan erkek tuvaletlerinde “alt değiştirme” bölümün yer almaması bu anlatılarda önemli bir eleştiri noktası olarak vurgulanmıştır:

Çocuğunuzla dışarı çıktığınızda büyük ihtimalle bir noktada altını değiştirmeniz gerekecek. Şunu açıkça söyleyeyim, ben Melina’nın altını değiştirme konusunda 2. günden itibaren çok ustalaştım. Tek elle bez değiştirebilen ninja babalardan biriyim. Ancak Melina’yla dışarıya çıktysak altını değiştirme işi benim için dahi zor olacak. Bazı yerlerde bebeğin altını değiştirebileceğiniz aile bakım odaları var. Ancak bunlar çok azınlıkta. Diğer seçeneğiniz ise maalesef umumi tuvalet. Ben şimdiye kadar hiçbir erkek tuvaletinde bebeğinizin altını değiştirebileceğiniz bir yer görmedim. (<https://ucanbaba.com/2016/12/10/baba-bezimi-degistirir-misin/>)

Maalesef alışveriş merkezinde baba kız girilebilecek bir tuvalet yok, bu ciddi bir sorun aslında. Babalar kızları ile ilgilenmiyor, onlarla gezmeye alışverişe gitmiyor. Yahu istiyorlar aslında ama teknik imkânlar buna izin vermiyor. Bebek bakım odasına gittik orada tuvalet yok, erkekler tuvaletine doğru yönelelim mi derken içeriden çıkan amca (...) ben ve 98 cm’lik kızıma ‘bayanlar tuvaleti karşıda’ dedi.

(...) Babalara teknik imkânlar ve altyapı sağlanır ise kızları ile beraber rahat rahat gezmeye gidebilirler. (<http://biradambirbek.com/yerin-altından-gidene-metro-ustunden-gidene-tren-denir/>)

Hamilelik süreci ile birlikte *kadının doğurganlığı ve bedeni üzerindeki baskı/tahakküm biçimlerine* dikkat çeken babalardan birisi, anne adaylığı sürecinde *kadın bedeni üzerinde karar alma yetkisinde tıbbi güce ve denetime* vurgu yapmakla birlikte aynı zamanda, ‘baba olarak erkeğin’ bu karar alma sürecinde haklarının olup olmadığını da sorgulamaktadır. Bir diğer baba ise, doğum yöntemleri üzerindeki kararda belirleyici olanın uzmanlık bilgisine dayandırılan tıbbi bilginin gücüne atıfta bulunarak, bu sürecin ancak anne adayı ve hekim arasında varılan ortak bir karar olduğunun altını çizmekte ve bunun yanında hamilelik sürecinde kadının ne yiyip ne yememesi, çalışma yaşamına katılıp katılmaması, ne kadar kilo alması gerektiği gibi konular üzerinden çevreden gelen tahakküm biçimlerine dikkat çekmektedir:

Anne adaylığı sürecinde bir kadın bedeni üzerinde birçok karar almak durumunda kalıyor. En basitinden, yaptırılması gereken ikili, üçlü testler, yaptırılması önerilen amniyosentez testi (...) kan testleri, tetanoz aşılı vb... Tümü, kadının bedeni hakkındaki kararları gerektiriyor. Bunların üzerine doğum yöntemlerini de koyalım: normal doğum mu, sezaryen mi, epidural anestezi mi, spinal mi yoksa genel mi? Dünyaya bir bebek getirmek (geleneksel yöntemden bahsediyorum) hem erkek hem de kadının birlikte gerçekleştirdiği bir eylemin sonucunda oluyor, herkes bunu biliyor. Bu ortak eylem, yumurtanın döllenenmesi ve fetüsün oluşmasından sonra artık fizyolojik, fiziksel ve duygusal olarak çoğunlukla kadının sırtlandığı bir sürece dönüşüyor. Tüm bunlara bir de bedeni hakkında alması gereken kararları ekleyin. Bu kararlar alınırken erkeğin rolü ne? Bu dönemde ben de bir baba adayı olarak sınırlarımı sorguluyorum. En ufak bir kan aldırma sırasında bayılma sınırına gelen ben, hangi testin yaptırılması/yaptırılmaması ya da hangi doğum yönteminin seçilmesi gerektiği konusunda nasıl söz sahibi olabilirim? Söz sahibi olmalı mıyım? Bu konularda da kafam karışık. (<http://www.babaolmakdemek.com/baba-adayi-olmanin-zorlugu-2/>)

Anne olarak eşimin sorumlulukları ise çok daha fazla. Buna yaklaşan doğumun stresini de ekleyin. Hormonlar deseniz özerkliğini ilan etmiş durumda eşimin vücudunda tam bir anarşi yaratmış durumdadır. Buna bir de çevre baskısı ekleniyor. Çevremizde doğal olarak hamilelik ve doğum tecrübesi olan bir sürü insan var. O yüzden size şimdi doğum yapmak üzere olan bir hamileye sormamanız gerekenleri söylüyorum: Normal mi sezaryen mi?, Kaç kilo aldın?, O yediğin bebeğe zararlı değil mi?, Aldıklarınız biraz çok değil mi?, Göbeğin hiç çıkmamış / Göbeğe bak, kocaman!, Sen hala çalışıyor musun?, Sen hala doğurmadın mı?, Uykunun kıymetini bil!, İstiyor muydunuz? (<https://ucanbaba.com/2016/11/13/komutan-logar-bir-bebek-yaklasiyor-efendim/>)

Benzer şekilde çocuğun cinsiyetinin öğrenilme sürecinde doktor tarafından üretilen ataerkil söyleme vurgu yapan baba bu durumu; “Ekranında beliren siyah-gri-beyaz görüntüye hep beraber, merakla bakıyorduk. Herhalde 10. saniyeydi, doktor büyük bir özgüvenle ‘erkek!’ diye bağırdı, hemen ardından da aynı güvenle ekledi ‘aksi bir durum olursa evlenene kadar tüm masraflarını ben karşılayacağım” (<http://www.babaolmakdemek.com/bebegin-cinsiyeti-uzerine/>) şeklindeki ifadeleriyle vurgulamaktadır.

Bu anlatılarla birlikte blogger babaların kendi babalık konuları ve babalık icrası yoluyla deneyimledikleri ataerkilliğe karşı *eleştirel bir tavır* içerisinde oldukları görülse de bu eleştirel tavrın *feminist bilinç üzerinden yapılmadığı* bununla birlikte babalığı anlamlandırma süreçlerinde *ataerkillikten, hegemonik erkeklik(ler) ve ideal(ler)inden* beslendikleri görülmektedir. Örneğin, her ne kadar ‘ilgili/aktif/yeni babalar’ olarak çocuk bakımında eşit sorumluluk ilkesinden hareket ederek babalık icrasını sergilemekte olsalar da *ev içi işlerinde eşit sorumluluk almamaktadırlar*. Bazı anlatılarda hamilelik süreçlerinde ev içi işlerinde “eşlerine” “yardım” ettikleri, “destek” oldukları vurgulanarak bu kavramlaştırmalarla birlikte, *ev içi işlerinden sorumlu olanın yine kadın olduğu algısının sürdürüldüğü* görülmektedir. Hamilelik sonrası dönemde sağlık sorunları nedeniyle hastanede kalmak zorunda olan eşi eve döndükten sonra ev içindeki yüklerinin azaldığını belirten bir blogger baba bu noktayı “son aylarda eşim iyileştikçe, haneyi ve hanedanı tekrar ele geçirip üzerimdeki yük de

hafifledikçe...” (<http://tazebaba.com/2015/01/02/bebek-ile-buyumek/>) şeklinde belirtmektedir. Benzer şekilde diğeri de hamilelik sonrası süreçte “mikrodalgada ısıtılmış yemeklerin normal bir süreç olduğunun babalar tarafından kabul edilmesi” (<https://ucanbaba.com/2016/12/14/yeni-babalar-icin-10-tavsiye/>) gerektiğinin altını çizmektedir. Bu nokta, ‘aktif/ilgili/yeni babalar’ olarak babalık icrasının yalnızca çocuk bakımında gerçekleştiğini ve ev içi işlerinin ‘geçici olarak’ üstlenildiğini göstermektedir. Bununla birlikte bir blogger baba “mutlu eş mutlu ev” kavrayışını ön plana çıkararak “bir evin direği babaysa, kalan her şeyi de annedir” (<https://ucanbaba.com/2016/12/28/melinayamektup/>) söylemi üzerinden ‘eşin huzurunun sağlanması’ adına babalık rollerinin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca “başta maaşlı çalışanlar da olmak üzere hiçbir hamile, işini çocuğundan daha fazla önemsemiyor” (<https://ucanbaba.com/2016/11/13/komutan-logar-bir-bebek-yaklasiyor-efendim/>) söylemiyle de sınıf farkı olmadan *anneliğin her zaman kadının ilk önemli görevi olduğu* algısının sürdürüldüğü görülmektedir. Söz konusu bu hususlar çerçevesinde babaların bu anlatılarının ‘orta sınıfın mutlu aile ve eş’ mitiyle örtüştüğünü söylemek mümkündür. LaRossa’nın da belirttiği gibi “‘yeni baba’ ev işlerinin ve çocuk bakımının büyük ölçüde kadınlar tarafından yapıldığı gerçeğini gizlemeye yönelik, televizyon tarafından üretilen bir mitti. Yeni baba ideali üst ve orta sınıflara aitti” (akt. Çubuklu, 2011, s.108). Serpil Sancar’ın da ‘yeni babalık’ üzerine ifade ettiği gibi:

‘Yeni Babalık’ deneyimlerinin yetersizliğini eleştirenler babaların ev hayatına katılımında ciddi eksiklikler olduğunu vurgular. Buna göre, ‘yeni babalık’ potansiyel olarak hegemonik erkeklik formu gibi işlemektedir. Zira ‘yeni baba’ rolü Batılı, orta sınıf, ekonomik açıdan belirli bir düzeyin üzerindeki erkeklere özgü ‘ideal’ bir rol modelidir. Buradaki eleştiri ‘yeni baba’ rolünün ayrıcalıklı bir sınıfa özgü olduğudur. İlaveten, ‘yeni baba’ rolü sanılanın aksine, muhafazakâr erkekliğin bir antitezi değildir. Aksine, bu kavram hem iş hayatında hem de ev hayatında çok düşük bir maliyetle çok üst düzeyde bir tatmin ve başarı sağlamış “melez bir [hegemonik] erkeklik formuna” işaret etmektedir. Yani kolayına ucuz kahramanlıktır bu ve eril tahakkümün temeli de çok kolaylıkla yerinden oynamamaktadır (2011, s.147).

Bu çalışmanın görme biçimi olan hegemonik erkeklik(ler) ve ideal(ler)inin çoklu görünümleri yaklaşımını destekler nitelikteki bu alıntıdan hareketle; blogger babaların babalık deneyimlerini erkekliklerin ‘krizinden’ ziyade bir ‘değişim’ üzerinden, *erkek özneliğinin yeniden inşa edildiği* ve değişen babalık pratiklerine dayalı olarak babalığı, kültürel temsillerle ilişkili hale gelen *erkekliklerin inşa stratejilerinin somutlandığı* bir alan olarak okuyabilmek mümkündür. Bu alanın teknoloji ile birleşimi, Çubuklu’nun da (2011) belirttiği gibi modern topluma kıyasla babalığın postmodern toplumda ağırlıklı olarak medya tarafından oluşturulan bir söylem içinde varlık kazanan görünümlerinden olmaktadır. Nitekim hegemonik erkeklik(ler)in *melezlenmiş/eklemlenmiş/sentezlenmiş* olarak maddileştiği/görünüm kazandığı babalık deneyimleriyle blogger babaların, ‘baba’ ve ‘blogger olma’ hallerinin kesişmesi aynı zamanda (değişen) babalığın medya içerisinde yeniden üretilmesinde rol oynamaktadır. Bu rolün, teknoloji ile birleştirilmiş bu hegemonik erkeklik(ler)in çoklu görünümüyle sınıfsal değerleri ve aynı zamanda cinsiyete dayalı iktidar ilişkilerini de güçlendirmesi üzerinden okunması önem arz etmektedir. Bu çerçevede hegemonik erkeklik(ler)e dayalı babalık deneyimleriyle yeni görünüm alan bloggerlıkta babalığın *teknoloji yoluyla sınıf ve iktidar ekseninde, hem annelik hem de babalık üzerinde yeni bir ataerkil hegemonya biçimi* olarak okumak mümkün gözükmektedir.

Sonsöz Yerine

Günümüzde özellikle küreselleşmeye ve neoliberalleşmeye bağlı olarak hegemonik erkeklik(ler) ve ideal(ler)inin ‘erkeklik deneyimleri’nde melezlenmiş bir şekilde çoklu/farklı görünümler kazanabildiğini bir görme biçimi olarak benimseyen bu çalışmada, blogger babaların ‘anlatı’ları üzerinden söylem analizine tabi tutulan ‘babalık deneyimleri’nin değişen “erkek” özneliğinin yeniden inşa edilmesinde, ataerkil heteronormatif değerlere dayalı

erkekliklerin değişen babalık icrası yoluyla farklı görünüm kazanarak (yeniden) üretilmesinde bir araç olarak okunabileceği savunulmaktadır. Baba olmayı ve babalığın anlamını, değişen babalık pratikleri/icrası üzerinden tanımlayan blogger babaların anlatılarında babalık hem “zahmetli bir mutluluk” olarak benliklerinin/öznelliklerinin yeniden inşa edildiği hem de ataerkil heteronormatif ideolojinin sürdürüldüğü bir alan olarak durmaktadır.

Nitekim söylemlerde bu alan, özcü bir yaklaşım içerisinde ‘doğallaştırılarak’ ele alınan ‘kutsal annelik’ ve ‘mucizevi hamilelik’ algısına dayalı olarak kurulmakta ve babalık, sonradan öğrenilen toplumsal bir rol olarak ifade edilmektedir. Babalık rollerine ilişkin algıları; “komando”, “ninja baba”, “harbi harbi baba”, “adam gibi baba olmak” söylemlerinden beslenmekte; babalığa ilişkin kavrayış da hegemonik erkeklik(ler) ve ideal(ler)ine ve bu çerçevede de ‘erbilmişliğe’ dayalı olarak inşa edilmektedir. Bu inşa edilme, ataerkil heteronormatifliği meşrulaştıran ve aynı zamanda hâkim babalık algısı karşısında konumlanan biçim değiştirmiş ‘ilgili/aktif/yeni babalık’ algısının ve görünümünün oluşmasını beraberinde getirmektedir.

Bununla birlikte baba olma konumlarına ve babalık icrasına bağlı olarak blogger babaların ‘babalık deneyimleri’nin, gerek mekânın cinsiyetçi düzenlenişi gerek hamilelik sürecinde kadın bedeni üzerinde baskı/tahakküm biçimleri gerekse ataerkil ideolojinin tıp aracılığıyla yeniden üretilme pratikleri konularında eleştirel sorgulamalar oluşturabilmesinde önemli olduğunu da belirtmek gerekmektedir. Ancak gerek bu sorgulamaların gerekse ‘babalık deneyimleri’nde meydana gelen değişimlerin ‘feminist bilinç’ üzerinden oluşmaması blogger babaların neden yalnızca çocuk bakımında yer aldığına da yanıtı niteliğindedir. ‘İlgili/aktif/yeni babalar’ olarak blogger babalar, çocuk bakımında eşit sorumluluk ilkesinden hareket etse de ev içi işlerinde eşit sorumluluk almadıkları gibi; ev içi işlerinden sorumlu olanın yine kadın olduğunu söylemlerinde vurgulamaktadırlar. Nitekim kadının görünmeyen ev içi emeğini ve zihinsel yükünü örtükleştirilen bu vurgular, “mutlu eş mutlu ev” algısıyla pekiştirilerek ataerkil değerlerin ‘babalık deneyimleri’ aracılığıyla nasıl sürdürüldüğünü göstermektedir. Kısaca ifade etmek gerekirse blogger babaların ‘babalık deneyimleri’nin, “iyi bir erkek” ve “iyi bir baba” olma yolunda hegemonik erkeklik(ler) ve ideal(ler)inden beslenerek *yeni bir “erkek” özneliği* inşa ettiği, bununla birlikte bu deneyimlerin *ataerkil heteronormatifliğin işleyişini sürdüren bir ‘erkeklikler’ görünümü* meydana getirdiği söylenebilir.

Kaynakça

- Atay, T. (2012). *Çin işi Japon işi: cinsiyet ve cinsellik üzerine antropolojik değiniler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Baba Olmak. Erişim Tarihi: 18.06.2017, <http://www.babaolmak.com/>
- Baba Olmak Demek. Erişim Tarihi: 18.06.2017, <http://www.babaolmakdemek.com/>
- Bach, A. S. (2017). The ambiguous construction of nondominant masculinity: configuring the “new” man through narratives of choice, involved fatherhood, and gender equality. *Men and Masculinities*, XX(X), 1-22. doi:10.1177/1097184X17715494
- Bir Adam Bir Bebek. Erişim Tarihi: 18.06.2017, <http://biradambirbebek.com/>
- Brandth, B. & Kvande, E. (1998). Masculinity and child care: the reconstruction of fathering. *The Sociological Review*, 46(2), 293-313. doi:10.1111/1467-954X.00120
- Bozok, M. (2011). *Soru ve cevaplarla erkeklikler*. İstanbul: SOGEP Yayınları.
- Bushmeyer, A. & Lengensdorf, D. (2016). The differentiation of masculinity as a challenge for the concept of hegemonic masculinity. *NORMA*, 11(3), 190-207. doi:10.1080/18902138.2016.1217672

- Butler, J. (2014). *Cinsiyet belası: feminizm ve kimliğin altüst edilmesi* (B. Ertür, Çev.) (4. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Christensen, A. & Jensen, S. Q. (2014). Combining hegemonic masculinity and intersectionality. *NORMA*, 9(1), 60-75. doi:10.1080/18902138.2014.892289
- Coltrane, S. (2004). Fathering: paradoxes, contradictions, and dilemmas. M. Coleman, ve L. Ganong (Eds.), *From handbook of contemporary families: considering the past, contemplating the future* (224-243). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Connell, R. W. (2016). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar* (C. Soydemir, Çev.) (2. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Connell, R. W. & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: rethinking the concept. *Gender and Society*, 19(6), 829-859. doi:10.1177/0891243205278639
- Çubuklu, Y. (2007). *Toplumsal kurgular ve cinsiyetçilik*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Daly, K. (1993). Reshaping fatherhood: finding the models. *Journal of Family Issues*, 14(4), 510-530. doi:10.1177/019251393014004003
- Harding, S. (2008). Bakış-açısı epistemolojisi (feminist bir yorum): toplumsal dezavantaj nasıl epistemik avantaj yaratır? S. R. Turner (Ed.), *Sosyal teori ve sosyoloji: klasikler ve ötesi* (175-192). İstanbul: Küre Yayınları.
- İş, S. M. (2013). *Tracking the invisible: queer approaches to parenthood and family in Turkey* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sabancı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kümbetoğlu, B. (2011). Feminist yöntem ve kadın çalışmalarına ilişkin bazı sorular, sorunlar. S. Sancar (Ed.), *Birkaç arpa boyu...21. yüzyıla girerken Türkiye’de feminist çalışmalar* (475-503). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- LaRossa, R. (1988). Fatherhood and social change. *Family Relations*, 37(4), 451-457. <http://www.jstor.org/stable/584119>
- Özbay, C. (2011). Neoliberal erkekliğin sosyolojisine doğru: rent boy’lar örneği. C. Özbay, A. Terzioğlu ve Y. Yasin. (Eds.), *Neoliberalizm ve mahremiyet: Türkiye’de beden, sağlık ve cinsellik* (179-208). İstanbul: Metis Yayınları.
- Sancar, S. (2011). *Erkeklik: imkansız iktidar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Segal, L. (1992). *Ağır çekim: değişen erkeklikler değişen erkekler* (V. Ersoy, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Selek, P. (2014). *Sürüne sürüne erkek olmak* (7. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Taze Baba. Erişim Tarihi: 18.06.2017, <http://tazebaba.com/>
- Thoma, D. (2011). *Babalar: modern bir kahramanlık hikâyesi* (F. Doğan, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Türk, B. H. (2013). *Hayali kahramanlar hakiki erkekler: çizgi roman ve fotoromanda erkeklik temsilleri üzerine denemeler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Uçan Baba. Erişim Tarihi: 18.06.2017, <https://ucanbaba.com/blog/>
- Wedgwood, N. (2009). Connell’s theory of masculinity: it’s origins and influences on the study of gender. *Journal of Gender Studies*, 18(4), 329-339. doi:1080/09589230903260001
- White, N. R. (1994). About fathers: masculinity and the social construction of fatherhood. *ANZJS*, 30(2), 119-131. doi:10.1177/144078339403000202
- Williams, R. A. (2009). Masculinities and fathering. *Community, Work and Family*, 12(1). 57-73. doi:10.1080/13668800802133784
- Williams, S. (2008). What is fatherhood?: searching for the reflexive father. *SAGE Journals*, 42(3), 487-502. <http://journals.sagepub.com>
- Wittig, M. (2013). *Straight düşünce* (L. Sevda Darıcıoğlu ve P. Büyüktaş, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.

¹ Lezbiyen, gey, biseksüel, transgender ve interseks.

ⁱⁱ Özbay, C. (2011). Neoliberal Erkekliğin Sosyolojisine Doğru: Rent Boy'lar Örneği. C. Özbay, A. Terzioğlu ve Y. Yasin. (Ed.), *Neoliberalizm ve Mahremiyet: Türkiye'de Beden, Sağlık ve Cinsellik* içinde (179-208). İstanbul: Metis Yayınları. Bu çalışma, evrensel, tek tip hegemonik erkeklik ve ideali yerine hegemonik erkeklik(ler) ve ideal(ler)inden bahsedebilmeyi mümkün kılması ve aynı zamanda bunların taşıyıcısı olan "erkek" öznelde ve "erkek öznelinde" melezlenmiş, iç içe geçmiş bir diğer ifadeyle çoklu/farklı görünümüleriyle birlikte bulunabileceğini Rent boylar üzerinden göstermesi açısından oldukça değerlidir. Özbay çalışmasında "hemicsleriyle mükâfat karşılığı seks yapan erkekler" olarak tanımladığı rent boylar üzerinden öznenin duruş noktasını vurgulamakta ve sınıfsal konumlarının yanında bu erkek özneliğinin yeniden inşasında ataerkil heteronormatifliğin nasıl sürdürüldüğünü ortaya koymaktadır. Bir diğer ifadeyle rent boylar mükâfat karşılığı heteroseksüel olmayan birlikteliklere yönelebilirken, bu birlikteliklerde "aktif/pasif" olma konumu üzerinden her zaman "aktif" olduklarını vurgulayarak (hegemonik) "erkekliklerinin" altını çizmekte ve gelecek yaşantılarında heteroseksüel evliliklerde bulunmak istediklerini belirterek ataerkil heteronormatif algıyı devam ettirmektedirler.

Bu noktanın, her ne kadar neoliberalleşmeye bağlı olarak yeni bir erkek özneliği üzerinden yani "neoliberal erkeklik" kavramı içerisinde tanımlansa da bu kavramın, erkekliklerin değişen yüzünde "yeni" olanın aslında bir 'krizden' ziyade 'değişen' niteliğini ve bunun ataerkil heteronormatif değerleri yeniden ürettiğini örtükleştirme tehlikesi barındırdığını düşünmekteyiz. Görme biçimimize bağlı olarak taşıdığımız bu kaygı, "neoliberal erkeklik" kavramının "hegemonik erkeklik ve idealinin" *çoklu görünümünden biri* olduğunun gözden kaçırılmamasının (yürütülen tartışmalar bağlamında) önemi üzerine temellenmektedir. Bu bağlamda, "hegemonik erkeklik ve idealine" *çoklu bir yaklaşımın* benimsenmesi öznenin duruş noktasının da metodolojiye dâhil edilmesini beraberinde getirerek, "kriz" veyahut "değişim" tartışmalarının hangi erkeklikler/öznelikler üzerinden yürütüleceğinin görünür kılınmasında faydalı bir araç olacağını düşünmekteyiz.

ⁱⁱⁱ "Hegemonik erkeklik ve ideali" kavramlaştırmasının egemen ve cinsiyet körü bilim anlayışından doğan bilgi üretimindeki gibi "evrensel" veyahut "model" içerisinde ele alınmasından ziyade farklı ve çoklu görünümüleri olabileceği yaklaşımını benimsemek aynı zamanda feminist metodolojiye/epistemolojiye bağlı kalan bir feminist eleştiri çabasının da bir sonucu/ürünü olmaktadır. Özellikle 'erkek(lik)lerin deneyimleri'ne ve 'anlatı'larına dayanan bu çalışmada eleştirel feminist analiz yapabilmek, ataerkil heteronormatif bir toplumsal yaşamda hem iktidar öznesi hem de bu iktidarın nesnesi olandan yani öznenin duruş noktasından hareketle soru sorabilmekten de geçmektedir. Nitekim blogger babaların babalık deneyimlerine odaklanan bu çalışmada, hâkim babalık anlayışıyla kurulan pratiklerden farklı olarak babalık deneyimlerini üreten bu erkek özneliğini bir "kriz" üzerinden mi yoksa bir "değişim" üzerinden mi okumak gerektiği "blogger babalar (pro)feminist olabilir mi?" sorusuyla şekillenmiştir. Bu şekillenmeye olanak sağlayan da "hegemonik erkeklik ve idealinin" *çoklu/farklı görünümüleri* olduğundan hareket eden bir görme biçimi olmuştur.

^{iv} Harding'ten yapılan bu alıntıya 'cinsellik' de dâhil edilebilecektir.

^v Buradaki anlatılar, babalık deneyimlerinin anlatılarda somutlanmasının önemini ortaya koyabildiği gibi aynı zamanda bazı sorgulamalara da kapı açması bakımından değerlidir. Çalışmaya dâhil edilen ve edilemeyen birçok (babalık üzerindeki) blogta karşılaştığımız benzer söylemlerde ağırlıklı olarak vurgulanan, blogların çoğunlukla annelerin tekelinde olduğu, babalıkla ilgili blogların çok az olduğu bir diğer ifadeyle "babaların sessiz kaldığı" ifadeleridir. Blogger anneler konusunda bahsi geçen bu durum elbette başka bir araştırma konusudur. Ancak bizi sorgulamaya iten hususlardan biri de babalığın ve bloggerlığın kesiştiği nokta olmaktadır. Neden blogger babalar görünürlük kazanmaya başlamaktadır ve babalık, bloggerlıkta neden bir alan haline gelmektedir? Hegemonik erkeklik, sınıf ve teknoloji eksenleriyle "blogger babalığın" bir ilişkisi var mıdır? Var ise; 'blogger babalık', 'blogger annelik/anneler' üzerinde teknoloji aracılığıyla ataerkil hegemonya kurma yollarından/stratejilerinden midir yoksa 'sessizleş(tiril)meye' karşı geliştirilen bir direnme biçimi veyahut direniş stratejisi midir? soruları olmuştur.

^{vi} bkz. İş, Sema M. (2013). *Tracking The Invisible: Queer Approaches to Parenthood and Family in Turkey*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sabancı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

^{vii} 'Erbilmişlik'; Türkçe'ye "açıklama" olarak çevrilen "mansplaining" kavramına binaen tarafımızca oluşturulmuş bir kavramdır. 'Erbilmişlik' kavramını oluşturmamızın ve tercih etmemizin nedeni; "açıklama" kavramının hem heteronormatif değerleri hem de ataerkilliğin "doğallaştırdığı" ve "normalleştirdiği" biyolojik/özcü yaklaşıma ilişkin algıyı yeniden ürettiğini düşünmemizdir.